

ISSN: 2545-0573

ANOR O'SIMLIGINING BIOLOGIYASI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI

S. Boynazarova

Katta o'qituvchisi, Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion, rivojlanish instituti dorivor o'simliklarni, yetishtirish va qayta ishlash yo'nalishi

G. Abduraxmonova

Talabasi, Termiz agrotexnologiyalar va innovatsion, rivojlanish instituti dorivor o'simliklarni yetishtirish va qayta ishlash yo'nalishi

ARTICLE INFO.**Kalit so'zi:**

Anorning botanik tavsifi, agrotexnikasi, urug'idan yetishtirish, bog'larda ekilishi, qalamchalar, tarkibi, shifobaxshlik xususiyati, turli kasalliklarda qo'llanilishi.

Annotatsiya

Dorivor anor o'simligi biologiyasi ya'ni uning ekilish sxemasi, sug'orilishi barcha agrotexnik tadbirlar amalga oshirilish choralari to'g'ri qo'llanilishi zarur. Qolaversa uning tarkibidagi inson organizmi uchun muhim ahamiyatga ega bo'lgan moddalar borligi bu o'simlikni yanada o'rganishga va yangi navlarini ommaga tadbir etishga undaydi.

<http://www.gospodarkainnowacje.pl/> © 2022 LWAB.

Anor qadimiy mevadir. Ko'pincha poydevordagi o'ziga xos toj tufayli qirol deb ataladi. Ilgari anorlar asilzodalar orasida mashhur bo'lgan ammo hozir bunday noziklikni har qanday joyda sotib olish mumkin. Anor daraxtini yetishtirish hamma tomondan yoqimli va foydali. Uning po'sti, po'chog'i va ildizlari shifobaxsh, barglarini damlab ichish mumkin mevasi juda shirin. Qurtilgan anor gullari choy sifatida damlab ichilsa, gipertoniklarga katta foyda beradi.

Barchamizga ma'lumki. **Anor** (*Punica granatum* L.) anordoshlar (anorgullilar oilasi) ga mansub, subtropikmeva o'simligi bo'yi 2-10m daraxtyoki butasimon bo'ladi. Anorning vatani O'rta osiyo, Ozarbayjon, Eron va Afg'oniston davlatlarida yov-voyi turlari, O'rta dengizatrofi, O'rta Osiyoning janubida, Qrim, Kavkaz, Eron, Afg'oniston, Old Osiyo va Dog'istonda uchraydi. O'zbekistonning Namangan viloyati va Sherobod, Quva Denovva Kitob (Varganza) tumanlari a'lo sifatli anorlari bilan mashhur. U O'zbekistonning deyarli barcha tumanlarida o'stiriladi. Tabiiy holda o'suvchi anorlar O'zbekistonning janubiy tumanlarida uchraydi. O'zbekistonda uning 40 dan ortiq navi bor. Anorning xalq xo'jaligidagi ahamiyati kattadir. U mevali, bo'yoqli, tanidli, dorivor hamda vitaminli o'simliklardan hisoblanadi. Meva po'stidan tayyorlangan sharbat oshqozon va ichak shamollashida, zotiljamni davolashda ishlatiladi. Mevasi turli kasalliklarni, chunonchi, ishtaha ochish, sariq, qichima, Tish tushishi va yurak ish faoliyatini yaxshilashda hamda davolashda qo'llaniladi. Uning bargi va meva po'sti choy o'rnida ichiladi.

Botanik tavsifi. Barglari mayda, nashtarsimon, shoxlari tikanli (shirin meva-lisida tikani kamroq) Anorning gullashi bahorning eng oxirida boshlanadi va butun yoz davom etadi. Bu iyun-iyul oylariga

to'g'ri keladi. Gullari ikki jinsli, yirik (diametri 8 sm gacha), och kizil, shoxi uchida bitta, ikkita, ba'zan beshtagacha joylashadi. Urug'chisi (onaligi) normal rivojlangan, ko'zachasimon guli meva tugadi, urug'chisi qisqa, qo'ng'iroqsimon gullari odatda meva tugmaydi. U chetdan changlanadi. . Botanikada o'simlikning mevasi granat deb nomlanadi - uning maksimal hajmi 18 sm gacha bo'lishi mumkin. Mevasi yirik, dumaloq, qizg'ish (qizil po'st) yoki oqish (oq po'st) bo'lib, og'irligi 250–1000 g keladi. Mevasi 6–12 uya (xona) li, doni och pushti yoki to'q qizil. Ikki qavatda joylashgan 6-12 kameraga yoki uyaga bo'lingan reza mevalarida 1200 tagacha yoki undan ko'p anor urug'lari mavjud bo'ladi. Har bir urug' suvli qopqoq bilan o'ralgan. Anor odatda uch yoshida meva bera boshlaydi. To'liq meva berish 7 yildan 40 yilgacha davom etadi. Ta'kidlash joizki, bu o'simlik yorug'lik va issiqlikni juda yaxshi ko'radi - yetarli miqdorda quyosh nurlari bo'lmasa, u gullamaydi.

Agrotexnikasi: Anor ko'chati ekilganidan keyin birinchi yildan boshlab 30-40 sm balandlikda 4-5 ta asosiy shox qoldirib past bo'yli daraxt ko'rinishida yoki 3-4 asosiy shox qoldirib butasimon shakl beriladi. Har yili qurigan, nimjon rivojlangan, eskirgan o'zak novdalar kesib turiladi. Vegetatsiya davrida 6-10 marta sug'oriladi, qator oralari yumshatiladi, begona o'tlardan tozalanadi, oziqlantiriladi. Navlari. Kolleksiyalarda anorning 69 navi hisobga olingan. Lekin O'zbekistonda ixtisoslashgan xo'jaliklarda asosan achchiqdona va qozoqi anor ko'p ekiladi, qayin anor, qizil anor, oq dona, ulfi va boshqa navlari ham keng tarqalgan. **Urug'dan anorni qanday yetishtirish mumkin?** Pishgan, sog'lom va chiroyli anorning yangi urug'lari urug' sifatida ishlatilishi mumkin. Nihol jarayonini rag'batlantirish uchun urug'larni ikki-uch tomchi zirkon yoki epin qo'shilgan suvda 12 soat davomida namlanadi. Eritma urug'larni to'liq qoplamlasligi kerak - ular namlikdan tashqari kislorodga muhtoj. Idishni polietilen yoki shisha bilan yoping va quyosh nuri bilan yaxshi yoritilgan joyga qo'yiladi Tayyorlangan va quritilgan anor urug'lari substratga 1-1,5 sm chuqurlikda ko'miladi, ozgina sug'oriladi. Agar anor qish oxirida yoki erta bahorda ekilgan bo'lsa, unda bir necha hafta ichida kurtaklar paydo bo'lishini kutish mumkin va yilning boshqa vaqtlarida ekilgan urug'lar bir necha oy davomida erga o'tirishi mumkin.

BOG'DA EKISH: Anor janubiy o'simlikdir, shuning uchun uni bog'da yetishtirish faqat subtropik iqlimi bo'lgan mintaqada. Albatta, nisbiy bor qishga chidamli navlar, nafaqat subtropikada, balki baribir o'sadigan va meva berishga qodir qishki harorat minus belgisi bo'lgan ko'rsatkichlarga ega. Anor ekish uchun teshik qazib olinadi va boshqa mevali daraxtlarga o'xshash tarzda tayyorlanadi. Chuqurning o'rtacha o'lchami kamida 50 sm chuqurlikdagi 60x70 sm, ammo bu parametrlar har bir daraxt uchun individualdir, chunki ular ko'chat ildizpoyasining hajmiga bog'liq. Chuqurning pastki qismida (taxminan chorak) o'g'itlar qatlami (gumus, kompost) yotqiziladi, er qatlami bilan sepiladi. Keyinchalik, ko'chat chuqurga joylashtiriladi, ildizlari tekislanadi va tuproqda bo'shliqlar paydo bo'lmasligi uchun daraxtni biroz silkitib, ehtiyotkorlik bilan tuproq bilan qoplanadi. Yuqorida aytib o'tilganidek, granata uchun asosiy narsa yaxshi yoritish va issiqlik.

QALAMCHALAR

Kesish ota-ona o'simlikining barcha nav xususiyatlarini to'liq saqlab qolishning eng yaxshi usuli hisoblanadi. Qalamchalar yordamida ko'paytirish uchun, kattalar madaniyatida mevali novdadan kesiladi ekish materiali besh yoki olti kurtaklari bor. Bir juft pastki kurtaklarni olib tashlash kerak, shundan so'ng qalamchalar to'rt soat davomida ildiz stimulyatori asosidagi eritmada namlanadi.

Daraxt bahorda barglarini + 12 ° C haroratda uyg'ona boshlaydi va kuzda bir xil haroratda ularni to'kib tashlash va dam olishga tayyorlanishni boshlaydi. Gullash + 18 ° C haroratda boshlanadi va mevalar 5-6 oy ichida, naviga qarab, oktyabr oyining oxiri - noyabr oyining o'rtalarida pishib etiladi. Voyaga yetgan mevali anor, unga g'amxo'rlik qilish o'g'itlarni qo'llashni o'z ichiga oladi, mineral va organik o'g'itlar beradi. Yozning boshida anor murakkab mineral aralashmalar bilan oziqlanishi kerak. Kuzda, qishlashdan oldin, kaliyli va fosforli o'g'itlar (superfosfat, kaliy tuzi) daraxt atrofida sochiladi va magistral doira gumus qatlami bilan qoplanadi.

Tarkibi: Xalq tilida “Anorning ichida nechta donasi bo‘lsa, u shuncha dardga davodir” degan ibora yuradi. Bu bejizga aytilmagan. Anor mevasi tarkibida 80 foiz suv, 12-15 foiz qand, 19 foiz askorbin kislotasi, sof holda organik kislotalar – olma, limon, shovil kislotasi mavjud. B guruhi vitaminlari – B₁, B₂, B₆, B₉ va karotin, A vitamini, shuningdek kaliy, magniy, kobalt, temir, kalsiy, fosfor kabi mineral moddalar mavjud. Anor qonni ko‘paytiradi, tarkibida antioksidant moddalar borligi uchun organizmni yoshartirish xususiyatiga ega. Bundan tashqari anor mevasining po‘stlog‘i, daraxtining gullari, barglari va ildizidan turli dori preparatlari tayyorlanadi. Ularda vitaminlar va mikronutrientlar, aminokislotalar mavjudligi va inson sog‘lig‘iga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishi bilan aniqlanadi. 100 gramm meva tarkibida uglevodlarning 14 foizi, o‘simlik oqsilining 1 foizidan kamrog‘i, 72 foizdan ortiq suv mavjud; unda yog‘lar aniqlanmagan. U eiyaf, tanin, organik kislotalarni o‘z ichiga oladi.

Ishlatilishi:

Teri toshmalarini davolashda

Teringizga tez-tez har xil toshma va husnbuzarlar toshadimi? U holda anor po‘stini mayda tuyib tovada qizartirib oling va bir choy qoshiq sariyog‘ bilan aralashtiring. Malhamni sovutgichda saqlang, haftasiga ikki marta yuz terisiga surting. Bundan tashqari, anor po‘stlog‘ining kukuni yordamida kuyishdan qolgan jarohatni davolash mumkin. Kuygan joyga anor sharbatidan 5-6 tomizib, ustiga po‘stlog‘idan tayyorlangan kukun sepiladi. Muolaja kuniga 2 mahal, bir hafta davomida bajariladi.

Qon bosimini tushirishda

Gipertoniya chalingan bemorlar haftasiga 3-4 marta anor istemol qilsalar, tez orada qon bosimi meyyorlashadi. Italiyalik va Amerikalik olimlar bu sarxil mevaning irsiyatga ta‘sirini o‘rganib chiqdilar. Ma‘lum bo‘lishicha, homilador ayollar bu mevani tanovvul qilsalar, tug‘ilajak bola uchrashi mumkun bo‘lgan yurak xastaligi, bosh miya nuqsonlarining oldi olinar ekan. Mevasi orasidagi pardani quritib, giyohli choyga qo‘shib ishish esa asabni tinchlantiradi, uyqusizlikdan xalos bo‘lishga yordam berishi ham isbotlangan.

Yo‘talga qarshi shifo bo‘ladi

Anor po‘chog‘i 1 osh qoshig‘i ustiga 1 stakan qaynoq suv quyib, og‘zi yopiq holda qaynatiladi. Kuniga 1 mahal issiq holda 1 stakandan ichiladi.

Yo‘g‘on ichak yallig‘lanishida

Anor po‘chog‘i yoki gulidan 1 choy qoshig‘i 1 stakan suvda qaynatiladi va 2 soatga damlab qo‘yiladi. Kuniga 3 mahal 1 osh qoshiqdan ichiladi.

Ko‘ngil aynishini qoldiradi

Anor sharbati bilan yalpiz damlamasidan teng miqdorda olib qultumlab ichilsa ko‘ngil aynishiga, qusishga davo bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Haydarov, Hojimatovlar (1976) „O‘zbekiston o‘simliklari“
2. xalmatov, Xarlamovlar (1981) Lechevnie svoystva pishevix rasteniy-T
3. Yusupov (1981) „Anor qalamchalaridan ko‘paytirish“ Maqola
4. O‘zbekiston milliy ensiklopediya (2000-2005)